

23.86x33.3	1	עמוד 75	המוסף - מעריב	19/04/2024	89996150-7
בנימין זאב הרצל - בהקשר לצינון - 80790					

בכל דור ודור

די מדהים לגלות כמה מאמצים נדרשו כדי לקיים את הסדר ואיך תמיד התעקשנו על קיומו. בהיחבא, בשבי, בזמן אסון וגם בימים טובים

להם כלום. הבריטים הקשו, הרב יעקב גולדמן התעקש שביאו אליהם את הציוד הנדרש לקיום סדר כהלכתו, וכפי שתיאר בזיכרונותיו, הניצחון הקטן ברגעים הטרגיים היה קריאת ההגדה והבקשה של גולדמן מהשוטר הבריטי להסתלק משם.

במלחמת העצמאות, בזמן שהרובע היהודי היה נצור, הגיעה שיירה עם מצות בערב פסח לתושבים ולמגיני הרובע. כשנודע שהכמות אינה מספיקה, חברי ההגנה העבירו 100 חבילות נוספות של מצות לתושבים, העיקר שיוכלו לחגוג את הסדר. אני חוסכת את התיאורים הקשים של המראות שם ברחובות באותם ימים. במשך שנים שומרי הר הצופים חגגו את סדר פסח על ההר, שהיה אז מור בלעת ישראלית בשטח ירדני, בתנאי ניתוק ובדידות כשעיניהם היו נשואות לירושלים. עולים מדרום אמריקה, מארצות האסלאם וגם ילידי הארץ, כולם הסבו לשולחנות הערוכים במסעדת הסטודנטים הנטושה. בארון הקודש בבית הכנסת של הדסה הם מצאו את מגילת שיר השירים על קלף וקראו בה בשעת תפילה. במלחמת ההתשה קראו בלחש את ההגדה בתוך הטנקים. הרב שלמה גורן דאג לכך שבכל טנק יהיה בקבוק של מיץ ענבים במקום יין. והיא שעמדה.

ההוקיר את החירות בשם זיכרון העבדות. קערת ליל הסדר

רק אלוהים יודע כמה טקסטים עתיקי יומין ערכתי בעבר בעיתונים שונים סביב סוגיות בנוסח עדות ה"איך", שנוגעות לחג הפסח, וכעת שוככים אצלי במחשב. "איך תחזרו לגזרה שלכם", "איך תיפטר מהעצירות", "איך תעברו את ליל הסדר בשלום בלי לריב עם דודה ברכה". בעיתונות קוראים לזה "עונת המלפפונים".

יש כמה עונות כאלה שדבר לא באמת קורה בהן. יש חג, יש גיליונות למלא, לעתים לפי מטרז', אז נכתוב על הגזרה ונוציא את דודה ברכה מהקפאה עמוקה. אני יודעת שהדיבור הזה עשוי להישמע זר לחלק מהקוראות והקוראים, בזמנים שבהם כך ניבטת המציאות היומיומית בחלקים נרחבים מהרשתות החברתיות. לא כך בעיתונות המודפסת, שיש שיכנהו "גוססת", ויש כמוני, שאמן עבודה במכון הפתולוגי והן נצמדות לתיאור "חולה כרוני" נית עם עתיד מפתיע."

כך או כך, עולה בי געגוע כשאני מוצאת קבצים כאלה במחשבי. הם מזכירים לי שכל מה שאני רוצה זה עונת מלפפונים. כזו שלא קורה בה דבר, או כמו שהסינים נוהגים לאחל: "שתהיה שנה משעממת", כלומר שלא יארע בה דבר חריג, ואפשר יהיה לחיות. פשוט לנשום ולחיות. שתחל שנה וברכותיה. ♦

את ליל הסדר אפשר להמשיל לעם ישראל: קבוצה שצועדת דרך ארוכה יחד, לפעמים בטוב ולפעמים שלא נדע, נסמכת על טקסט משותף בן אלפי שנים ומעבירה אותו לדורות הבאים - מי עד "שולחן ערוך" במהירות כפולה ומי עד המילה האחרונה המופיעה בטקסט, כשמחצית מבנות ומבני הבית שיכורים גמורים, והמחצית השנייה מנקרת ומתעוררת בזמן "חד גדיא".

לצילי אותן מילים צועדים בדרך משותפת, ומדי פעם מבליחים לסמטה פרטית של מנהגים פנימיים: הפרסים מצליפים זה בזה בכצל ירוק, המרור קאים מסובבים את קערת הסדר מעל ראשי המסובבים בזמן אמירת "בכהילו יצאנו ממצרים", אשכנזים מניחים בקערת הפסח מספר ביצים כמניין בני הבית וכן הלאה. שרים, אוכלים, שותים, מזכירים כמה זיפת היה לנו, מתפללים שיהיה טוב, ובעיקר - תקועים יחד סביב אותו שולחן.

בנימין זאב הרצל הקדיש חלק נכבד מספרו "אלטנוילנד" לתיאור הערב החגיגי בחג ששלושה מבין שמותיו - פסח, חג המצות וחג החירות קשורים למשמעות ההיסטורית והלאומית שלו - יציאת מצרים. שמו הרביעי, חג האביב, מתקשר לחקלאות ולהתחדשות.

הרצל מתאר את "המלודרמה העתיקה והיפה של ליל הסדר", שראשיתה במזיגת כוס ראשונה והמשכה עם פרטי ההגדה והמנהגים שראה בילדותו בבית אביו. "וכך הלכה ונמשכה החגיגה, חציה תפילה ושיחת משפחה. שכן החג הזה, היהודי בכל החגים, מקורו בעבר הקדום של האנושות, יותר מכל מנהג ומסורת שנשתיירו בעולם התרבות כולו".

הרצל מתפעל מעמו, ששומר על מנהגיו, שנאמן לעצמו, שזוכר את סבלות אבותיו ומתפלל אלפי שנים אל אלוהיו. את הרומן החל לכתוב ב-1899, כ-30 שנה אחרי ששאל הוא עצמו את הקושיות כילד בן 9. על השאלה איך נעשה ל"עברי גמור כזה" הוא משיב: "גם אני לא ידעתי זאת. כנראה הכל בא מגרסת הניקוח שאינה נשכחת". הוא בעצם אומר ששם הפך לחלק בלתי נפרד מעם שמעריך ומוקיר את החירות בזכות זיכרון העבדות. גילוי נאות: הטקסטים של בעלות ובעלי טורים אחרים אינם חשופים בפניי לפני הגשת המרור השבועי, אבל אני יכולה לנחש שחלקם עוסקים בנושא החירות. הלא פסח הוא זמן חירותנו. אני חושבת שרק מי שאי-פעם חירותו נשללה ממנו יוכל להבין עד כמה היא החיים עצמם. תכף נשב לשולחן החג, נדבר על היציאה מעבדות, על הליכה במדבר עד לארץ המובטחת, ונגיד: "בְּכָל דּוֹר וָדוֹר חַיִּב אָדָם לִרְאוֹת אֶת עַצְמוֹ כְּאִלּוּ הוּא יֵצֵא מִמִּצְרַיִם"

רק מי שאי-פעם חירותו נשללה ממנו יוכל להבין עד כמה היא החיים עצמם. תכף נשב לשולחן החג, נדבר על היציאה מעבדות, על הליכה במדבר, ונגיד: "בְּכָל דּוֹר וָדוֹר חַיִּב אָדָם לִרְאוֹת אֶת עַצְמוֹ כְּאִלּוּ הוּא יֵצֵא מִמִּצְרַיִם"